

YEMİN VE KEFFARETİ*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtu ve's-selâmu alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, seyyidinâ ve senedinâ ve mededinâ muhammedin ve âlihî, ve sahibihî ecmaîn... Ve men tebiahû bi- ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'd: Fa'lemû eyyühe'l-ihvân, feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh, ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llahu aleyhi ve sellem, ve şerre'l-umûri muhdesâtuhâ, ve külle muhdesin bid'ah, ve külle bid'atin dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fî'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llahu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

مَنْ حَجَّ وَاعْتَمَرَ فَمَاتَ مِنْ سُنَّتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ،
وَمَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ مَاتَ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ
غَزَا فَمَاتَ مِنْ سُنَّتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ

(الديلمى عن أبى سعيد)

RE. 417/1 (Men hacce va'temere, femâte min senetihî, dehale'l-cenneh; ve men sâme ramazâne, sümme mâte, dehale'l-cenneh; ve men gazâ, femâte min senetihî, dehale'l-cenneh)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi cümlelerin üzerine olsun... Peygamber SAS Hazretleri'nin hadîs-i şerîflerinden bir demet Hocamız'ın hocası Gümüşhaneli Ahmed Ziyâüddîn Hazretleri'nin telif eylemiş olduğu Râmûzü'l-Ehâdîs isimli hadis kitabından sizlere okumaya devam edeceğiz.

Bu hadis-i şeriflerin okunmasına ve açıklanmasına başlamadan önce, evvelen ve hasasaten, Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin ruhu için; onun âlinin, ashâbının etbâının, ahbâbının ruhları için; sâir enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullahın ervâhı için; cümle hakka yakın kulların ruhları için; hassaten ümmet-i Muhammed'in mürşid ve mürebbîleri olan sâdât ve meşâyih-i turuk-u aliyyemizin ve hulefasının, müridlerinin, muhiblerinin, tâbîlerinin ruhları için;

Okuduğumuz eseri te'lif eylemiş olan Hocamız'ın hocası Gümüşhaneli Ahmed Ziyâüddin Efendi Hazretleri'nin ruhu için; onun talebelerinin hocalarının ruhları için; şu okuduğumuz eserin içindeki malumatın, hadislerin bize kadar gelmesine emek sarf etmiş olan bütün âlimlerin, râvilerin, gayretli kulların, himmetli kulların, hatta basılmasına, ciltlenmesine çalışanların ruhları için; Uzaktan, yakından bu hadis-i şerifleri dinlemek üzere Rasûlüllah SAS Efendimiz'e bağlılığından ve muhabbetinden dolayı şu meclise gelmiş olan siz

kardeşlerimizin de âhirete intikal eylemiş olan bütün yakınlarının, sevdiklerinin, dostlarının, ruhları için; biz hayattaki müslümanların da Mevlâmızın rızasına uygun ömür sürüp, huzuruna sevdiği, razı olduğu bir kul olarak varmamıza vesile olması için; buyurun bir Fâtîha, üç İhlâs-ı Şerîf okuyup, öyle başlayalım!

.....

a. İnsanı Cennetlik Eden Ameller

Dersimizin başında metnini okumuş olduğumuz ilk hadîs-i şerîf hac ve umre, Ramazan orucu, gaza ve cihad hakkında... Ebû Saîd el-Hudrî RA Hazretleri'nden Deylemî'nin rivayet ettiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyurmuş:¹

مَنْ حَجَّ وَاعْتَمَرَ فَمَاتَ مِنْ سَنَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ،
وَمَنْ صَامَ رَمَضَانَ ثُمَّ مَاتَ دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ
غَزَا فَمَاتَ مِنْ سَنَتِهِ دَخَلَ الْجَنَّةَ

(الديلمى عن أبى سعيد)

RE. 417/1 (*Men hacce va'temera*) “Kim ki hac eder ve umre yapar, (*femâte min senetihî*) ve o senesinde vefat ederse; (*dehale'l- cenneh*) cennete girer.” Kim hac ve umre yapar, o senesinde ölürse, cennete girer.

¹ *Kenzü'l-Ummâl*, c.V, s.15, no:11846.

(*Ve men sàme ramadàne sümme mâte dehale'l-cenneh*) “Kim Ramazanı tutar, ondan sonra vefat ederse, cennete girer.” Burada (*min senetihî*) kelimesi geçmiyor.

(*Ve men gazâ femâte min senetihî*) “Kim gazaya, cihada giderse ve o senesinde ölürse; (*dehale'l-cenneh*) o da cennete girer.”

Üç müjdeli cümle!

(*Men hacce va'temere*) dediğine göre, hacceden veya umre yapan değil de, haccedip bir de umre yapan mânası var. İbareden o anlaşılıyor. Demek ki, mümkün oldukça hacca giden kardeşlerimiz, o esnada umresini de tamamlayıvermeli.

Şimdi bizim vazifeliler gidenlere yol gösterecek. Neyiz biz? Hanefiyiz! Şu söyleymiş, bu böyleymiş. Bırak, başka mezhepleri karıştıрма! Bana Hanefî mezhebinin hükmünü söyle!

Hanefî mezhebinin hükmüne göre en sevaplı hac hangisi? *Hacc- ı kıran*. Umreyi ve haccı bir ihramda beraberce çıkarmak, hacc-ı kıran. En sevaplı hac bu! Vazifeli olarak gittiğin için diyeceksin ki;

“—Kardeşlerim! Bizim mezhebimize göre en sevaplı olan hac hacc-ı kırandır. Onu yaparsan sevabın daha çok olur.”

Ondan sonra orta derecelisi, *hacc-ı temettû*. Bu da sevaplı tabii ama biraz daha ötekisinden geride geliyor. Umre yaparsın, ihramını çıkartırsın, ondan sonra hac zamanına kadar beklersin. Yeniden ihrama girersin, haccını da tamamlarsın, işte umre ve hac beraber

oldu. Hacc-ı temettûye, arada ihramdan çıkıp da ihramsız rahat dolaştığın için, yani sıkı rejimden serbestliğe geçmiş olduğun için temettû diyorlar. Arada rahatlıktan istifade etmiş olduğu için hacc-ı temettü diyorlar.

En geride gelen hac şekli, *hacc-ı ifrad*... Gittiği zaman insanın sadece haccedip dönmesidir. İnsan oraya gider de, umre yapmak imkânı da varken, yapmadan gelir mi! Elbette hepsini yapsa iyi olur ama bu insanların hesapları doğru değil.

Hesapları nasıl yapıyorlar?

Kalbinde Allah korkusu, takvâsı olan insan normalde böyle diyecek. Ama hacca gidene diyorlar ki;

“—Kardeşim, hacc-ı ifradda, sadece hac yapmakta kurban kesmek mecburiyeti yok. Keserse keser, sevap olur da kurban kesme mecburiyeti yok. Gel sen hacc-ı ifrad yap!”

Ne akıl öğretiyorsun sen! Doğru bir akıl mı öğrettiğin? Ne olur kurbanı da kesse, daha çok sevap kazansa? Hacca gidiyor, ömründe bir defa gitmiş, bir de umresini yapsa daha iyi değil mi? Maddî hesap, şeytan orada da yine insana laflar söylettiriyor.

Birisi, kendisinden ders öğrendiği hocanın kötü bir durumda olduğunu anlamış. Gitmiş hocanın karısını sıkıştırmış;

“—Söyle bakalım hocamın hâli nasıldı?”O da;

“—İyiydi evladım.” deyince;

“—Ben bir şeyler biliyorum, Allah aşkına doğru söyle.” demiş.

“—İyiydi, hoştu da yıkanmaya gelince, gusle gelince, ‘Ah şu yıkanma da olmasa...’ derdi.”

Demek kötü duruma düşmesi ondanmış. Allah’ın farzlarından bir farza, gusle laf söyledi, olur mu? Allah’ın emirlerinin hepsi güzel... Böyle şey olur mu, öyle mantık olur mu? İnsan yıkanmasa teke gibi kokar. “Bir de şu yıkanmak olmasa.” der mi insan? Allah’ın her emrinin hikmeti var.

Şaşkın adam şaşkınlığının cezasını çekmiş, hıristiyan mezarlığına gömmüşler. Mânevî bakımdan götürmüşler, oraya gömmüşler. Allah’ın emrine karşı gelmek olmaz.

Muhakememize dikkat edeceğiz. Ne zaman bir maddî hesap yaparsak Allah boşa çıkarır. Ben kendi hayatımdan da bilirim. Mânevî hesap yapacaksınız, Allah’ın rızasını düşüneceksin. Daima, her şeyde, “Evet, şöyle yaparsam biraz daha sıkıntılı ama Allah’ın rızası burada... Evet, şöyle yaparsam başım rahat olmayacak ama Allah’ın rızası burada.” diye hep onu tercih edeceğiz. Yol çatallaştığı zaman keyif tarafını, rahat tarafını, maddî menfaat tarafını değil, Allah’ın rızası tarafını tercih edeceksiniz.

“—Evet, yol çatallaştı hocam. Bu taraftan gidersem avucuma bir şey girmiyor ama Allah’ın rızası yolu burası... Öbür taraftan gidersem haram ama elime çok para geçecek. Ben o paralarla neler yaparım...”

Başına çalınsin o! Sakın ha camiye filan da yardım diye getirme! Haramdan hayır olur mu?

Hiç o tarafa yanaşmayacaksın, hayır tarafını seçeceksin. Sana ilk başta faydasız, menfaatsiz gibi bile görünse de fayda, menfaat o tarafta... Onun için hesabı öyle yapacağız.

“—Bir kurban kesmekten kurtulayım.”

Yahu kurbanın parası 150 riyal, 200 riyal, 300 riyal... Feda olsun! Biraz cömert olsana... Hacca gidiyorsun be adam, biraz daha şu nefsini ıslah etsene... Şair diyor ki:

Neyleyim neyleyim, malları neyleyim...

Yar yoluna dökülmedik, dilleri neyleyim.

Allah yoluna sarf edilmedik parayı ne yapayım ben! Allah'ın yolunda sarf etmedikten sonra kavanozun içine, sirkenin içine koyup da turşusunu mu kuracaksın? Hacca gitmişsin, Allah rızası için kurban keseceksin... Ne akıllar var, bak! Ne kadar edepsizlik yaptığının farkında değil. Allah kalbini görüyor, biliyor, kalbinden geçen niyeti biliyor.

“—Hacc-ı ifrada niyet et.” Neden?

“—Kurban kesmek yok.”

Fesühhanallah! O para cebinden düşer, kuşağından çalarlar.

Bir jilet atarlar:

“—Aaa, 300 riyalimi hırsızlar çaldı.”

Sen hak ettin! Sen onu hak yola harcamaktan kıskandın, Allah oradan aldı, götürdü. O hesap, mânevî hesap işte... Allah bize akıl versin. Bu hataları hep yapıyoruz. Hep yaptığımız için canlı canlı anlatıyorum. Bu hataları yapmayalım,

hesabı Allah'ça yapalım. Allah rızasını kazanmak yolunda yapalım, öteki hesaplar yanlış hesaptır.

“—Ben filanca adamdan borç alayım, nasıl olsa aldatırım, vermem, geçer. İhtiyar, zaten ölür, iki üç sene salladım mı para yanıma kalır.”

Çok yanlış hesap yapıyorsun. Sen ölürsün, o adam kalır, başına çok da işler açılır.

Bizim akrabadan birisinin çocuklarının ikinci annesi, kendi özkızını kayırmış, mirası kendi öz kızına kaçırılmış, öteki hak sahiplerine verdirtmemiş.

“—Kendi kızım biraz rahatsız. Çolak, topal, yazık, ihtiyacı var...” demiş.

Yazıklığına yazık ama, Allah'ın emri neyse o... Allah'ın taksimi; ölüm hak, miras helâl. Öteki zavallılara da para gidecek.

Kaçırmış, kaçırılmış; mallar mülkler kendi çocuğuna gelmiş, tamam. Kendi çocuğu da evvelden ölüvermiş, faydalanmamış. Dönmüş, dolaşmış yine ötekilere gitmiş.

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَآلَهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

(آل عمران: ٥٤)

(*Ve mekerû ve mekera'llâh*) “Onlar bir tuzak kurdular, Allah da bir tuzak kurdu. Allah tuzak kuranların hayırlısıdır.” (Âl-i İmran, 3/54)

O akılsızlar, beyinsizler, yanlış yolda gidenler bir hile yapar Allah da bir başka hile yapar. Hile yapar ama ceza o. Allah onun hilesini, hile tarzındaki ceza ile cezalandırıyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri *Deyyan*'dır. *Deyyan* ne demek? Haklıya hakkını verir, suçluya suçunun cezasını çektirir; her şeyin karşılığını verir. Münâfık, riyakâr adam dünyada boynunu büktü, yalancıkta ağladı. İnsan münâfıklıkta zirveye çıktığı zaman, gözüne hâkim olurmuş. İsteddiği zaman ağlıyor, istediği zaman ağlamıyor; musluklar elinde. Münâfıkların şâhı oldu, karşında hüngür hüngür ağlar. Münâfık, biraz sonra güler. Burada aldanırsın.

Cezası nasıl olacak?

Allah-u Teâlâ Hazretleri cennetin yakınına getirecekmiş, getirecekmiş... Cennetin sarayları görüldü, kokusu duyuldu, insanın iştiyakı arttı, giriyorum galiba dedi. “Dur!” denilecek, surlardan, gerisin geriye...

“—Aman yâ Rabbi! Hiç olmazsa göstermeseydin de öyle atsaydın beni cehenneme.”

“—Sen de dünyada böyle riya ettin, gösteriş yaptın. Ben de sana cenneti gösterdim, vermiyorum. Haydi cehenneme...”

الجزاء من جنس العمل.

(*El-cezâu min cinsi'l-amel*) “Karşılık, işlenen işin cinsine göre verilir.”

Allah'ın kanun-ı ilâhisi böyle. Onun için hesabı Allah'ın rızasına göre yapın, dünya hesabı yapmayın. Şöyle yaparsam daha çok para geçer ama rızâ-i ilâhîye aykırı.

O tarafını hesap etmez misin?

“—Etmem.”

Sen bilirsin. O zaman ben hiçbir şey demem. Senden korktum, ödüm patladı, ne yaparsan yap. Paldır küldür, tepe taklak nereye gidersen gidersin.

Hadis-i şerif var:²

إِذَا لَمْ تَسْتَحْيِ، فَاصْنَعْ مَا شِئْتَ

(خ.ه. حم. عن أبي مسعود)

(*İzâ lem testahyi, fa'sna' mâ şî'te*) “Mâdem ki hayâ etmiyorsun, utanmıyorsun, ar damarın çatlamış; ne işlersen işle, serbestsin.”

Her türlü hainliği, mel'aneti yapmakta serbestsin. Allah gönlümüze saflık, temizlik, berraklık versin. Gözümüzden perdeyi kaldırsın...

Müslümanlık temiz kalpliliktir. Kimi kime aldatıyorsun, neyle aldatıyorsun? Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:³

² Buhârî, *Sahîh*, c.XI, s.302, no:3224; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XII, s.221, no:4173; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.121, no:17131; Buhârî, *Edebü'l- Müfred*, c.I, s.209, no:597; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.371, no:607; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.11, no:2311; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.143, no:7733; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.192, no:20576; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.86, no:621; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.IV, s.72, no:1327; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VIII, s.336, no:25857; Abdürrezzak, *Musannef*, c.XI, s.143, no:20149; İbn-i Asâkir,

Mu'cem, c.I, s.286, no:582; Ebû Mes'ud RA'dan.

Câmiü'l-Ehâdis, c.IX, s.273, no:8403.

³ Müslim, *Sahîh*, c.XII, s.427, no:4651; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XII, s.173, no:4133; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.284, no:7814; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.II, s.120, no:394; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.328, no:10477; Begavî, *Şerhü's- Süne*, c.VII, s.272; İshak ibn-i Râhaveyh, *Müsned*, c.I, s.369, no:379; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.140, no:264; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.I,

إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ
إِنَّمَا يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ

(م.ه. حم. عن أبي هريرة)

(*Inna'llàhe lâ yenzuru ilâ suveriküm ve emvâliküm*) “Allah sizin boyunuzun posunuzun güzelliğine, endâmınızın mütenâsib olmasına, elbisenize bakmaz; paranıza bakmaz, maddî mevkiinizin, makamınızın yüksek olmasına bakmaz. (*Velâkin innemâ yenzuru ilâ kulûbiküm ve a'mâliküm*) Lâkin gönüllerinize ve amellerinize bakar.”

Öyle yaparsan iyi müslümansın, gerisi salata, boş laf.

“—Bu kadar namaz kılıyorum hocam. 90 defa sarıĝı doladım, kuyruĝunu tâ topuklarıma kadar uzattım...”

Ne yaparsan yap! Kalbin pak deĝilse, saf deĝilse, bunları öğrenemediysen dış görünüşün kıymeti yok.

s.166, no:614; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.I, s.70, no:69; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.IV, s.326; Hatîb-i Bağdâdî, *el-Müttefik ve'l-Müteferrik*, c.III, s.217, no:1352; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.IV, s.98; Ebû Hüreyre RA'dan.

Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.540, no:1544; Yahyâ ibn-i Ebî Küseyr Rh.A'ten.

İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XVIII, s.193; Ebû Ümâme RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.23, no:5262; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VIII, s.143, no:6995; RE. 92/4.

“Kim haccederse ve umre yaparsa...” sözünde arada ve demeseydi de ev deseydi, o zaman başka bir müjde çıkacaktı; ya hac yapan, ya umre yapan diyecektik ama öyle dememiş. Peygamber Efendimiz’in sözü bu...

“—Kim hac ve umre yapar da o senesinde ölürse cennete girer.”

Bu hadîs-i şerîfi duyduğunuza göre, hacca giderseniz haccı da umreyi de aradan beraberce çıkartın. Bir kurbanlığın ince hesabına girmeyin, cimrileşmeyin. Hak yolunda harcanan paraların, 700 misli ecri var.

İki: (*Ve men sâme ramadâne sümme mâte de hale’l-cenneh*)

Başındaki ve sonundaki cümleye göre burada da (*min senetihî*) deseydi... Ama o ibare yok. Hadis alimleri neyse onu bize bildirmişler, yazmışlar, koymuşlar.

Altına da izahat vermiş, demiş ki: (Leyse hünâ min senetihî) “O senesinde ölürse kaydı burada yok.” Nedenini bilmiyoruz. Hikmetini belki çok düşünürsek ve Allah buldurursa buluruz.

“—Kim Ramazanı tutarsa sonra ölürse cennete girer.”

Ne mutlu! Allah sıhhatli, afiyetli, güzel Ramazanlara erdirsin... Salavâtlarla, tekbirlerle, hatimlerle teravih namazlarını kılmaknasib etsin... Camimizi de hazırlıyoruz; seviniyorum, hoşuma gidiyor, Allah cümlelizden razı olsun. Hanımlar öbür tarafta kılar, biz burada kılarız. İnşallah, tatlı tatlı ibadetler yapmak mümkün olur.

(*Ve men gazâ femâte min senetihî dehale'l-cenneh*) “Kim gaza eder de, cihada çıkar da o sene ölürse, cennete girer.” Düşmanla cihad etmeye gidiyor.

Babam sarık sarmış, Mehmed Zahid Kotku Hocamız sormuş:

“—Bununla kefen olur mu?”

Eskiden kefeni başına sarık sararlarmış, gazaya öyle giderlermiş. Şehid elbisesiyle gömülür; çıkartılmaz, kefenlenmez. Kefenlenmesine, yıkanmasına lüzum yoktur da olur ya hani yolda, şurada, burada ölürüm” diye kefenini de hazır ediyor.

O da bir işaret! “Ben canımı vermeye zaten razıyım. Ne olacak! İstersem gazi olarak dönerim ama canımı vermeye baştan zaten pazarlıkta razı gelmişim. İşte kefenim başımda!” demek o.

Üç güzel fiil! Buyur, işleyeceğini işle. Kim hac ve umre yapar, o sene ölürse cennete girer. Kim Ramazan’ı tutar, ölürse cennete girer. Kim gazaya gider, o sene ölürse cennete gider.

“—Hocam nerede gazaya gideyim?” Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin.

“—Ah bir harp çıksa da gaza etsem...”

Yok! Öyle değil. Peygamber Efendimiz, “Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin.” diyor ama, gelirse de geri durmak, kaçmak yok.

En büyük günahlardan biri nedir:⁴

⁴ Neseî, *Sünen*, c.XII, s.361, no:3944; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.413, no:23553; Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.II, s.178, no:1144; Ebû Eyyûb el-Ensârî RA’dan.

الْفِرَارُ يَوْمَ الزَّحْفِ

(*El-firâru yevme'z-zahfi*) “Savaş günü cepheden kaçmaktır.” Sen günahı sadece içki içmek, kumar oynamak mı sanıyorsun?

Kâfirin karşısında duracaksın. Allah'ın dini bahis konusu; karşısında duracaksın. Ölürsen ölürsün...

هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ

(الأعراف: ١٥٨)

(*Hüve yuhyî ve yümît.*) [O diriltir ve öldürür.]
(A'raf, 7/158)

Yaşatan da Allah, öldüren de Allah... Ne var yani! Sanki canı sen kendin mi buldun? Pazardan mı aldın?

*Canı cânân dilemiş vermemek olmaz ey dil
Ne nizâ eyleyelim ol ne senindir ne benim.*

“Ey gönül! Canı cânân dilemiş, ver canını. Vermemek olmaz, vereceksin. Ne diye çekişip duruyorsun, senin mi can? O ne senindir, ne benim!” diyor.

Kendi malın değil ki ne çekişiyorsun. Can Allah'ın! O verdi, O istediği zaman alır.

Otuz sene önce, üniversite talebeleri olarak Cevat Rıfat Atilhan'ın⁵ evine gittik. İstiklal

⁵ Cevat Rıfat Atilhan (1892-1967) İstanbul'da doğdu. Babası Rifat Paşa Şam mutasarrıfıydı. Çocukluğunun ilk yılları Şam'da geçti. Daha sonra İstanbul'a gelerek burada ilkokula başladı. İlkokulu bitirmesinin ardından Kuleli Askeri Lisesi'ne girdi. Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte Mersinli Cemal Paşa'nın emrine verilen Atilhan, Sina ve Filistin Cephelerinde bulundu.

Harbi gazisiymiş; madalyaları, kitapları vs. olan meşhur bir insan. Alt katta oturuyor, balkonun kocaman bir camı var. Arkadaşlardan bir tanesi dedi ki;

“—Üstad! Buradan hırsız girer, katil girer. Senin düşmanın çoktur; herkese kaleminle yazı yazıyorsun, hainleri vs. kitaplarında bildiriyorsun.”

Dedi ki:

“—Çocuklar bir şey söyleyeceğim. Ben, Cihan Harbi’ne katıldım. Filistin cephesinde çarpıştım. Birlikler arasında haberleşme subayıydım. Çantamın içine evrakı, haberi alır, bir birlikten öteki birliğe giderdim. Kurşunlar vız vız geçerdi. Öbür tarafa gider, haberi verir; oradan haberi alır, bu tarafa getirirdim. Allah öldürmeyince öldürmüyor...” dedi.

Allah rahmet eylesin... Bak, ne güzel!

Türk Kurtuluş Savaşı’nda Zonguldak-Bartın ve Havalisi Cepheleri kumandanlığına tayin edildi. Türk Kurtuluş Savaşı’nın ardından ordudan ayrılarak yazı hayatına başladı. 1942 yılında dönemin hükümeti, bir darbenin hazırlandığı düşüncesindeydi. Atilhan’da tutuklandı ve 11 ay hapsedildi. Fevzi Çakmak’ın yaptırdığı inceleme sonucunda Atilhan serbest bırakıldı. Ancak 1952 yılında Malatya’da Ahmet Emin Yalman’a yapılan suikastin ardından tekrar tutuklandı ve 11 ay 15 gün tutuklu kaldı.

Tek parti döneminde Türkçülük ideolojisine yakın olan Atilhan 1946 yılından itibaren İslami düşüncenin en önemli iki fikir dergisi olan Sebülreşad ve Büyük Doğu’da yazılar yazdı. Gerek yazıları gerekse siyasal etkinliğiyle o dönemde güç kazanmakta olan İslami hareketi büyük oranda etkiledi. 1945 yılında Milli Kalkınma Partisi, daha sonra 1947’de kurulan Türk Muhafazakar Partisi ve de İslam Demokrat Partisi’nin kurucuları arasındaydı.

1964 yılı Ağustos ayında Somali’de toplanan İslam Devletleri Kongresi’ne davet edildi. Kongrenin İcra Komitesi Başkanlığı’na seçildi. Bu görev onun son göreviydi. Atilhan, 4 Şubat 1967 tarihinde geçirdiği kalp krizi sonucu hayata gözlerini yumdu.

Öldüren kim? Allah!

“—Filanca katil hücum etti de, vurdu da öldürdü...”

Vadesi yetmiş ondan. Allah öldürmeyince ölmez. Kurşunu atarsın, beyninin kemiğine takılı kalır, ameliyatla çıkartırlar, yine yaşar. Yaşatan ve öldüren Allah’tır. Eli seker, vuramaz; kader fetva vermiyor. Çekmiş tabancayı, öldürecek, atıyor, tutturamıyor...

Neden? Kader fetva vermiyor yani. Allah nasib etmemiş, yaşayacak. Demek daha yapacağı işler var, kader fetva vermiyor.

Rahmetli bir bunu dedi, bir de efelik yaptı;

“—Benim düşmanlarım beni bilir. Bir kurşunu attım mı sekmez, şıp diye vururum!” dedi.

Lafın arasında da bir şey demedik tabii. Gazi, iyi, mâşallah, pekâlâ... Tabii müslüman atmayı filan öğrenecek, o da iyi bir şey...

Düşmanla kapışmayı arzu etme!

“—Peki, bu adam bana sataşır duruyor.”

Limni adasını silahlandırdı, 12 adayı silahlandırdı.

Anlaşmalara göre silahlanmamak lazımdı.

Süleyman Demirel’e sormuşlar, gazetede okuyorum:

“—Niye müsaade ettiniz?”

“—Ne yapalım, savaş mı edeceğiz?” diyor.

Ederiz, ne olacak! Neden yaşıyoruz yani... Sen savaştan geri durdun mu o, bacak kadar boyuyla edepsizlenir. Sen savaşa hazır olursan, ödü patlar.

Hazır ol cenge eğer ister isen sulh u salâh

Sulh, sükûnet, salâh-ı hâl istersen cenge hazır ol! Silahın korkutsun karşı tarafı...

“—Onlara dokunmaya gelmez. Adamlar dinamit deposu gibidir; bir yerinden dokunursan patlayıverir.” diye ödü patlasın, yanına yanaşmasın.

12 adayı, Limni adasını silahlandırıyor. Limni adasından İstanbul’u, Boğazlar’ı vurur.

Makaleleri okuyorum, generaller öyle diyor. Onun için orayı silahlandırıyor.

Hazır olacağız, hepimiz hazır olacağız. İnsan bir defa ölür, bir canı var bir defa verecek. Bir defa ölüm! Yaşarsak şerefle yaşarız, ölürsek şerefle ölürüz...

Ne yani, vatan toprağı satılır mı, kâfire verilir mi? Onun kabadayılığından korkulur mu?

Biz korkmayız! Ama dansa, zevke, içkiye, kumara alışmış adam, yılbaşı masasını şimdiden ayırtmış adam, “Ah keyfim kaçacak” diyebilir, ona bir şey demem.

Biz müslümanlar korkmayız, korkmamamız lazım! Kim şehidlik istemezse? Kim şehitlik istemezse münafıklıktan bir çeşit üzere ölür, haberiniz olsun.

“—Bir canım var Rabbime hak yolunda nisâr olsun, feda olsun.” diye şehidliği temenni edecek.

“—Kim şehidliği temenni eder de harp olmadı, darp olmadı, yatağında ölüirse; Allah yatağında ölse bile onu şehitlerin mertebesine ulaştırır.” Hadîs-i şerîf...

Gönlünü derle toparla, aklını başına devşir, niyetini hâlis tut. Niyetin iyi olursa, yatağında ölürsün, şehid sevabı alırsın; niyetin kötü olursa harp meydanında ölürsün, şehidlik sevabı alamazsın, cehennem leşi olursun. Her şey niyetle... Ameller niyetlere göre mükâfatlandırılır veya cezalanır. Niyetinizi iyi tutun!

Gaza olursa gideriz olmazsa çok şükür yâ Rabbi! İşte rahatız, eseniz, başımız dinç, geliyoruz gidiyoruz memleketimiz güzel... Allah ecdadımızdan razı olsun.

Dersin başında Fatih Sultan Mehmed’e niye Fâtîha okudum?

Allah insaf versin. Çarpışmış çabalamış, uğraşmış şu güzel beldeyi almış... Bir teşekkür de etmeyelim mi yani? Şu güzel beldeyi fethetmişler, bir teşekkür etmeyelim mi, bir Fâtîha okumayalım mı?

Adamcağız parasını ayırmış, şu camiyi yapmış, içinde biz de oturuyoruz. Teşekkür borcumuz yok mu? İçinde oturuyoruz işte, yağmur başımıza yağmıyor. Allah razı olsun.

Mehmed Zahid Kotku Hocamız, rahmetullâhi aleyh, çok vefalıydı. Ankara’ya gelirdi, Konya’ya giderdi, Adana’ya giderdi, Medine’ye

giderdi; Medine’de hatm-i hâcegân yapardı, dua ederken, “İskender Paşa’nın ruhuna da yâ Rabbi!” diye dua ederdi.

Bilmiyorum ama bu İskender Paşa ne mübarek adammış ki böyle dua aldı. İkinci Bayezid, Sultan Bayezid-i Velî- İstanbul’dan bir yere gittiği zaman, “Al, şehir sana emanet.” diye İstanbul şehrinin korunmasını bizim İskender Paşa’ya bırakmış. İtimatlı bir zâtmış demek ki. Mekânı cennet olsun, Allah razı olsun...

Duvarları taştan yaptırmış, kubbesi sağlam...

b. Anne veya Babası İçin Hac Yapmak

Bu hadîs-i şerîf, İbn-i Asâkir’de ve daha başka kaynaklarda geçmiş. Hacla ilgili Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:⁶

مَنْ حَجَّ عَنْ وَالِدَيْهِ بَعْدَ وَفَاتِهِمَا، كَتَبَ اللَّهُ
لَهُ عِتْقًا مِنَ النَّارِ؛ وَكَانَ لِلْمَحْجُوجِ عَنْهُمَا أَجْرُ
حَجَّةٍ تَامَّةٍ، مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أُجُورِهِمَا
شَيْءٌ؛ وَمَا وَصَلَ ذُو رَحِمٍ رَحِمَهُ بِأَفْضَلٍ مِنْ
حَجَّةٍ يُدْخِلُهَا عَلَيْهِ بَعْدَ مَوْتِهِ فِي قَبْرِهِ؛ وَمَنْ مَشَى
عَنْ رَاحِلَتِهِ عَقِبَةً فَكَأَنَّمَا أَعْتَقَ رَقَبَةً

(هـ.ب. ك. عن عبد العزيز بن عبيد الله بن عمرو عن أبيه عن جده)

⁶ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.205, no:7912; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXXVI, s.299, no:7342; Abdül’aziz ibn-i Ubeydullah ibn-i Amr (veya Ömer) babasından, o da dedesinden.

(Men hacce an vâlideyhi ba'de vefâtihimâ, keteba'llâhu lehû ıtkan mine'n-nâr; ve kâne li'l-mahcûci anhümâ ecrü haccetin tâmmetin, min gayri en yenkasa min ucûrihimâ şey'ün; ve mâ vasale zû rahimin rahimehû bi-efdale min haccetin yudhiluhâ aleyhi ba'de mevtihî fî kabrihî; ve men meşâ an râhiletihî akabeten fekeenemâ a'teka rakabeten)

(Men hacce an vâlideyhi ba'de vefâtihimâ) “Kim ana ve babası nâmına, onların vefatlarından sonra haccederse...”

Anası babası nâmına, onların vefatlarından sonra haccederse ne olur? (Keteba'llâhu lehû ıtkan mine'n-nâr) “Anası babası nâmına hac eden kimseye Allah cehennemden bir âzatlık beratı yazar.”

“—Haydi, sen âzat oldun. Cehennemden uzak olacaksın, sokulmayacaksın, çıkacaksın!” diye cehennemden âzatlık beratı verir.

(Ve kâne li'l-mahcûci anhümâ ecrü haccetin tâmmetin min gayri en yenkasa min ucûrihimâ şey'ün) “Hem haccedene, hem nâmlarına haccedilen kimselere, hiçbirinin ecrinden eksiltilmeden hepsine ecir verilir.”

Yani hacceden de ecir alır, nâmına haccedilen ana baba da aynı ecir eksiltilmeden alır. Allah, ona da bir parça vereceğiz diye oradan çıkartmaz. Fazl u kereminden bu tarafa da, öbür tarafa da verir. Onun için anne baba da, evlat da kâr eder.

Nasıl? (Ecrü haccetin tâmmetin) “Tam, eksiksiz bir hac sevabı verilir.”

Burada ibarede sanki, (*kâne li'l-mahcûci anhümâ ecrü hacetin tâmmetin min gayri en min ucûrihî şey'en olsa*) yani ikisinde de tesniye zamiri olmasa, birisinde müfred zamiri olsa daha iyi, mâna bakımından öyle olması gerekiyor. Rivayetlerde o hususta bir başka açıklama görmedim.

Sonra: (*Ve mâ vasale zû-rahimin rahimehû bi-efdale min hacetin yudhiluhâ aleyhi ba'de mevtihî fî kabrihî*)

“Bir insan akrabasına bir iyilik, sıla-i rahim yapacak; en üstün sıla-i rahim yapma şekli nedir? O zât nâmına haccederip, sevabını ölümünden sonra kabrine hediye etmektir. Daha güzel bir suretle sıla-i rahim yapamaz.”

Diyelim ki dayın, amcan, halan, teyzen, akrabandan birisi; ona en iyi sıla-i rahim, akraba yardımını nasıl olur? Bundan dahafaziletlisi mümkün değildir. Onun nâmına haccedip, onun vefatından sonra kabrine onun sevabını gönderirsin, o olur. Bir insan bir ecirli iş yapıp da vefat etmişlere verdi mi, sevabı onlara gittiğinin alameti bu... Hadîs-i şerîf, onun alameti. Akraba nâmına da demek ki haccediliyor.

Sonra: (*Ve men meşâ an râhiletihî akabeten fekeennemâ a'teka rakabeten*) “Her kim ki akabede, yokuşun aşılacak yerinde yani yokuş kısmında bineğinden inip yürürse, sanki bir köle âzat etmiş gibi ecir kazanır.”

Şimdi otomobillerle gidenler bilmez de, eskiden ata, eşeğe binenler bilir. Hayvan yukarıya doğru yürüdüğünde, yokuşta zorlanır. Onun da canı

var. Allah bizim istifademize vermiş ama onu da canının ciğeri var. Onun da ağrısı sızısı var. Müslümanlık merhamet dinidir. Hayvanın yükü de olur bazen, adam da üstüne biner. Hayvan yokuşu çıkacak, öbür tarafa aşacak geçecek. O beli aşıncaya kadar üstünde durabilir ama; üstünde durmaz da inip yürüyüverirse, o zorlu yerde hayvana merhametinden dolayı, sanki bir köle âzat etmiş gibi sevap kazanır.

İşte müslümanlık böyle! Müslümanlığın aslı, özü, esası insanlara sevgi, hayvanlara merhamet, mahlûkâta şefkat, herkese iyilik, temiz kalp...

İşte müslümanlık! Gelsinler de, çöl kanunu diyenler dinlesinler. Evet, zaten en büyük mucize olma tarafı çölden çıkıp da bu kadar güzel olması... En medenî yerden gelseydi kim bilir ne laflar, iftiralar uydururdun, neler söyledin... “Eskilerden öğrenmiştir.” derdin.

İşte bak, çölden çıktı. Şu nezaket kaidelerine bak!

Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîflerini yazan kitapları buradan doldursan, üst üste koysan kubbeye kadar çıkar. O kadar sözü ümmî bir peygamber söylemiş, düşünsene! O kadar güzel, hikmetli sözleri... Her birini yudum yudum içiyoruz da çay yudumlar, şerbet içer gibi tadına doymuyoruz. Bunların hepsini o zât-ı muhterem, o ümmî peygamber söylemiş.

Hiç aklın kesiyor mu? Allah tarafından peygamber gönderilmese, ümmî bir insandan bu kadar güzel hikmetler mümkün mü? Yetmez mi sana bu delil?

c. Hayırsız Yeminden Dönmek

Ahmed b. Hanbel’de, Müslim’de, Tirmizî’de ve daha büyük kaynakların hepsinde olan yemin etmekle ilgili bir hadîs-i şerîf. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁷

مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ، فَرَأَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا،
فَلْيَأْتِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ، وَلْيُكْفِرْ عَنْ يَمِينِهِ

(حم. م. ت. عن أبي هريرة)

(Men halefe alâ yeminin, feraâ gayrehâ hayran minhâ, fe'l- ye'ti'llezî hüve hayrun, ve'l- yükeffir an yemînihî)

⁷ Müslim, *Sahîh*, c.VIII, s.448, no:3115; Tirmizî, *Sünen*, c.VI, s.6, no:1450; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.190, no:4349; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IX, s.232, no:18634; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivayet-i Muhammed), c.III, s.142, no:752; Ebû Hüreyre RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.VIII, s.450, no:3117; Neseî, *Sünen*, c.XII, s.90, no:3725; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.256, no:18277; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.127, no:4727; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.243, no:2345; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.32, no:19636; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.37, no:136; Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.41, no:5957; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.138, no:1027; Adiy ibn-i Hatem RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.IX, s.96, no:2849; Neseî, *Sünen*, c.XII, s.90, no:3721; İbn- i Mâce, *Sünen*, c.VI, s.313, no:2102; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.185, no:6736; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.127, no:4723; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.33, no:19644; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.310, no:519; Tayâlisî, *Müsned*, c.IV, s.18, no:2373; Amr ibn-i Şuayb babasından, o da dedesinden.

Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.34, no:5931; Ebû Mûsâ el-Eş'arî RA'dan.

İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.188, no:4377; Ebû Avâne, *Müsned*, c.IV, s.42, no:5959; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.310, no:518; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

(*Men halefe alâ yeminin*) “Kim bir meselede yemin ederse...” Şöyle böyle diye yemin etti. (*Feraâ gayrehâ hayran minhâ*) “Öyle yapacağım diye yemin etti ama, öyle yapmamanın daha hayırlı olduğunu sonradan gördü.”

Ne yapacak? Yemin ettim bir kere mi diyecek? Peygamber Efendimiz diyor ki:

“—Eğer yapmamak yemininden daha hayırlıysa, o zaman onun daha hayırlı olduğunu görünce, o hayırlı olan işi yapın da, yeminine de kefareti versin!”

Yemin kefareti nedir? 10 tane miskini sabahlı akşamlı doyurmak.

Doyuruver, yemin etmeseydin. Müslüman diline sahiptir; doyuruver, sevap olur. Onun nâmına, o yemini yapmamak için kefareti ödüyorsun. 10 fakir istifade edecek veyahut bir fakire 10 gün vereceksin. Netice itibariyle 10 tane olacak; 10 kişi de olabilir, bir kişiyi 10 gün de olabilir. Sabahlı akşamlı doyurursun. “Al bunu, yemek ye!” diye parasını verirken, yemez de sigaraya harcarsa; kitap, olmaz diyor.

Ney yapacaksın o zaman? Lokantacıyla anlaşacaksın; “Bu adam 10 gün gelsin, senden yesin, para alma bundan. Bedava olsun. Al parasını...” diyebilirsin veyahut her gün iki kilo un veya ona mukabil şey verirsin, öylece yemine kefareti olur.

Efendimiz SAS:

“—Yemin ettim diye hayırsız olan işte inat etme, hayırlı olan işi yap; yeminin de kefareti ver!” diyor.

d. Mescid-i Nebevî'de Yalan Yere Yemin Etmek

Peygamber Efendimiz'in adına yalan uydurmakla ilgili bir hadîs-i şerîf. Ebû Hüreyre RA rivayet etmiş ki, Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyurmuş:⁸

مَنْ حَلَفَ عَلَى مِنبَرِي وَلَوْ عَلَى قَصِيْبٍ سِوَاكَ
أَخْضَرَ كَاذِبًا، كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ

(قط. فى الأفراد عن أبى هريرة)

(*Men halefe alâ minberî –ve lev alâ kadîbi sivâkin ahdara– kâziben, kâne min ehli'n-nâr.*)

(*Men halefe alâ minberî*) “Kim benim şu minberimde yemin ederse...”

Demek ki, Peygamber Efendimiz Medine-i Münevvere'de minberini göstermiş.

“Kim benim şu minberimde yemin ederse; (*ve lev alâ kadîbi sivâkin ahdara kâziben*) isterse bir yeşil misvak dalı için bile olsa... Yani bir ağacın bir dalı, kökü veyahut yeşil bir misvak dalı parçası için bile olsa, kim benim bu minberimde yalan yere yemin ederse; (*kâne min ehli'n-nâr*) cehennem ehlinde olur.”

Orası Peygamber Efendimiz'in makamı, Peygamber Efendimiz'in mescidi, minberi... Orada yalan olmaz.

⁸ *Kenzü'l-Ummâl*, c.XVI, s.698, no:46393; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XX, s.263, no:22069.

Şimdi kimse gık diyemiyor tabii. Hoca minbere çıkıyor, dinle imanla ilgisi olmayan adamın nâmına mecburen hutbede dua ediyor, onu methediyor. Tarih boyunca da olmuş, şimdi de oluyor.

Minbere çıkacak, ciğeri beş para etmez adamın nâmına hutbe okuyacak. Okumasa maaşı, mesleği gidecek. Korkuyor, bilmem ne... Çok zor, çok zor...

Allah bizi doğrudan ayırmasın, böyle zilletlere düşürmesin, dobra dobra hakkı söylemek nasib etsin.

Peygamber Efendimiz'in minberinde bir yeşil misvak dalı kadar küçük, ehemmiyetsiz bir şey için bile olsa, yalan yere yemin eden cehenneme gider. Bu hadîs-i şerîften o anlaşılıyor.

e. Yanlış Bir Yemin Etme Şekli

Yeminle ilgili bir hadîs-i şerîf. Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:⁹

مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ، فَهُوَ كَمَا حَلَفَ؛ إِنْ قَالَ هُوَ وَ
يَهُودِي، فَهُوَ يَهُودِي؛ وَإِنْ قَالَ هُوَ وَ نَصْرَانِي، فَهُوَ
نَصْرَانِي؛ وَإِنْ قَالَ هُوَ بَرِيءٌ مِنَ الْإِسْلَامِ، فَهُوَ
بَرِيءٌ مِنَ الْإِسْلَامِ؛ وَمَنْ أَدْعَى دَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ،
فَإِنَّهُ مِنْ جُنَا جَهَنَّمَ، وَإِنْ صَامَ وَصَلَّى

(ك. عن أبي هريرة)

⁹ Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.331, no:7817; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.705, no:46438; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.271, no:22081.

(*Men halefe alâ yemînin, fehüve kemâ halefe; in kâle hüve yehûdiyyün, fehüve yehûdiyyün; ve in kâle hüve nasrâniyyün, fehüve nasrâniyyün; ve in kâle hüve berîün mine'l-islâmi, fehüve berîün mine'l-islâmi; ve meni'ddeâ da've'l-câhiliyyeti, feinnehû min cüsâ cehenneme, ve in sâme ve sallâ.*)

(*Men halefe alâ yemînin*) “Kim yemin edilecek bir meselede yemin ederse... (*Fehüve kemâ halefe*) Yemini hangi niyetle etmişse, o olur, o duruma düşer. (*In kâle hüve yehûdiyyün, fehüve yehûdiyyün*) ‘Yahudi olayım ki bu böyle.’ dese, yemin etse yahudi olur. (*Ve in kâle hüve nasrâniyyün, fehüve nasrâniyyün*) ‘Nasranî olayım ki böyle.’ diye yemin etse, nasranî olur. (*Ve in kâle hüve berîün mine'l-islâmi, fehüve berîün mine'l-islâmi*) ‘İslâm’dan berî olayım, İslâm’dan çıkmış olayım ki bu böyle.’ diye yemin etse, İslâm’dan çıkar. (*Ve men'iddeâ da've'l-câhiliyyeti*) Kim cahiliye iddiasında bulunursa, (*feinnehû min cüsâ cehenneme*) o cehennemin kütüklerinden bir kütük olur; (*ve in sâme ve sallâ*) eğer oruç tutsa, namaz kılsa bile...”

Peygamber SAS Efendimiz; (*ve meni'ddeâ da've'l-câhiliyyeti*) “Cahiliye devri iddialarından bir iddiada bulunsa” diyor. Cahiliye devri, İslâm’dan önceki devreye denir. Cahiliyenin örfü, âdeti, huyu, ahlâkı, sistemi İslâm’dan ayrıdır. İslâm gelmiş, cahiliye devrinin hepsini yıkmıştır. İslâm pırl pırl bina edilmiştir, taptaze ve yepyenidir.

Eski iddiaları, kanaatleri, fikirleri, örfleri, âdetleri yaşatmak isteyen kimse ne olur? Cehenneme kütük olur.

Kendisine:

“–İslâm geldi, haberin yok mu senin? Onun hükmü kalmadı,

İslâm’ın ahkâmına tabi olacaksınız!” denir.

(*Ve in sâme ve sallâ*) “Eğer oruç tutsa ve namaz kılsa bile...” İşte nazik bir nokta burası! Yani sırf namaz kılıyor görünmek, sırf oruç tutmak işi halletmiyor, İslâm ince. Hem ince, hem de bir yekpare bütün.

“–Bana işimden evime gidip gelmek, köyümden şehre inmek zor oluyor. Bir araba tekerleği alayım, gideyim.”

Sen aklını muayene ettir. Bir araba tekerleğiyle senin işin hallolmaz ki, sana dört tekerlekli bir araba lazım. Her şeyi tamam olacak. Dört tane tekerleği, motoru, şusu busu olacak. İçine girdiğin zaman çalışacak, götürecek.

Bir tekerini alsan olur mu? Bir direksiyon simidini alsan olur mu? Olmaz!

İslâm da böyle! İslâmiyet bir bütündür, birazını al birazını bırak olmaz.

أَفْتُوْمِنُوْنَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُوْنَ بِبَعْضِ

(البقرة: ٨٥)

(*Efetü’minûne bi-ba’di’l-kitâbi ve tekfurûne bi-ba’d*) “Allah’ın kitabının bir kısmına inanacaksınız da, bir kısmını red mi edeceksiniz? Öyle şey olur mu?” (Bakara, 2/85)

İnsan hepsini birden tutacak. Onun için namaz kılsa da, oruç tutsa da, cahiliye örfüne, âdetine bağlı olursa, yine cehennemün kütüğü olur. İş ince!

“—Demek ki ben, İslâm’ı bütün olarak öğrenmek zorundayım. Yarım yamalak öğrenirsem, bir tekerlek alınca olmadığı, iş görülmediği gibi olmaz. Yalnız namaz kılsam, olmaz. Allah’ın öteki emirlerini de öğreneceğim.”

Ha şunu bileydin! Hele şükür öğrendin. İslâm bir bütündür, her

şeyini öğreneceksin.

“—Hocam! Şimdi sen benim başıma büyük iş açtın.”

Âhirette hesaba çekildiğin zaman, çok büyük bir durumla karşılaşsan daha mı iyi? Şimdiden aklını başına devşir. Git, Diyanet’in neşrettiği, Ahmed Hamdi Aksekili’nin bir parmak kalınlığındaki *İslâm Dini* kitabını al, oku, öğren! Bir ehliyet almak için direksiyon imtihanı vs. var; nasıl öğreniyorsun? Cennete girmek için çalışmak gerekmez mi?

İslâm Dini kitabını al, oku! Akaid, ibadet vs. hepsini yazıyor, her şeyi başından sonuna... İslâm’ın, İslâm hukukunun bütün bahislerini ihtiva eden bir kitap al. Mesela namazı, orucu, haccı anlatıyor da diğerini kesti, olur mu? Şıp diye kesildi, olur mu? Din bundan ibaret mi? Değil... O zaman bütün bahisleri tamam olan bir kitap alacaksın. İlmihal alırsan, fıkıh kitabı alırsan, tamamını yazan bir kitap al!

Yeminin ahkâmını aradığın zaman orada bul.

“—Ben filanca yere yemin ettim.”

“—Ben bir trafik kazası yaptım, başım derde girdi. Dinî bakımdan ne olacak?”

Bulacağın bir kitap al! Miras taksimi, içki, eğlence, bağ, bahçe, öşür, zekât... Hepsini ihtiva eden bir kitap alacaksın. Yarısını al, yarısını bırak; olmaz. Sorarsın kitapçılardan, her şeyi tamam olan bir kitabı alırsın, İslâm'ın bütün bahislerini öğrenirsin. Gece uyuma, gündüz durma, o bahisleri tamamla, İslâm'ın bütününü bir öğren. Çünkü cebinin altı delik, sen boyuna para koydum sanıyorsun, gidiyor.

Bak, adam, “Ah şu yıkanmak olmasa!” demiş, hıristiyan mezarlığını boylamış. Bilmeden yapıyor. “Cahil daima can incitir.” derler, çok hatalar yapar.

Tam bir din kitabı, ilmihal kitabı al, baştan sona her bahsi öğren. Çoluk çocuğuna da öğretmek senin borcun, vazifen... O senin şimdi yüzüne gülen evladın var ya, kıyamet gününde yakana yapışacak, soracak, diyecek ki:

“—Yâ Rabbi! Bu babam bana dini öğretmedi.”

Onun için âhirette baba evlattan, karı kocadan, kardeş kardeşten kaçacak. Sen burada öğret de yarın yakana yapıştığı zaman, “Öğrettim yâ Rabbi!” de. Sen Allah'ın emirlerini okut, baştan sona tam olarak öğret! Yarım bırakma, ortasından kesik bırakma!

f. Başkasının Malını Almak İçin Yemin Etmek

Bu iki hadîs-i şerîfin mânaları birbirine yakın... Birinci hadis-i şerifte, bir kimse mal devşirmek, para kazanmak, arkadaşının malını

cebine indirmek için yalan yere yemin ederse cehennemlik olur, onu anlatıyor. Buyurmuş ki Peygamber SAS Efendimiz:¹⁰

مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ صَبْرٍ، يَقْتَطِعُ بِهَا مَالَ امْرِيٍّ مُسْلِمٍ، هُوَ فِيهَا فَاجِرٌ، لَقِيَ اللَّهَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَهُوَ
عَلَى غَضَبَانٍ

(ط. ع. ح. م. د. ت. ن. ه. خ. ز. و. اب. الجارود، حب. عن الأشعث بن قيس وعبد الله بن مسعود

معاً؛ حم. ط. ب. ك. عن معقل بن يسار؛ طب. عن وائل بن حجر)

RE. 417/6 (*Men halefe alâ yemîni sabrin yaktetiu bihâ mâle'mriin müslimin, hüve fîhâ fâcirün. lakıya'llàhe yevme'l- kıyâmeti ve hüve aleyhi gadbân*)

(*Men halefe alâ yemîni sabrin*) “Kim sabır yemini eder, (*yaktetiu bihâ mâle'mriin müslimin*) onunla bir müslümanın malını koparıp alırsa...”

¹⁰ Buhârî, *Sahîh*, c.XIV, s.18, no:4185; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.335, no:197; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.IV, s.323, no:6915; Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, c.IV, s.265, no:2426; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.I, s.235, no:644; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.4, no:22586; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XI, s.485, no:5088; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.328, no:7806; Eş'as ibn-i Kays RA'dan.

Buhârî, *Sahîh*, c.XX, s.369, no:6183; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.335, no:197; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.442, no:4212; İbn-i Ebî Şeybe, *Müsned*, c.III, s.140, no:873; Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, c.IV, s.265, no:2426; Beyhakî, *Sünenü'l- Kübrâ*, c.X, s.253, no:20993; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.1, no:22580; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.61, no:1178; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.691, no:46354; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, no:263, no:22070.

Yemin ediyor, malını alıyor. (*Hüve fîhâ fâcirün*)
“Ama yemini yanlış, yalandan yemin ediyor. Hak yemin değil, yalancı şahitlik, yalandan yemin ediyor. (*Lakıya’llàhu yevme’l-kıyâmeti ve hüve aleyhi gadbân*) Yarın huzûr-u Rabbi’l-âlemin’e gittiği zaman, Allah- u Teâlâ Hazretleri’ni kendisine karşı gazaplı bulur. Allah ona gazaplı bir haldeyken onun huzuruna varır.”

Geçen gün bir yüksek memur arkadaşı gördüm, diyor ki:

“—Bakan beyin yanına akşam gidersem, barut gibi oluyor. Ben de sabahtan gidiyorum.”

Akşama yoruluyor, sınırları gevşiyor, küçük şeyden sinirleniyor. Bir dünya mevkiinin adamı sinirlendiği zaman, insan yanına girmeye korkar. Talebeler bilirler, hoca bir talebeyi bağıra çağıra imtihandan kovar, arkasındaki talebe başlar titremeye...

“—Ne oluyorsun, sana bağırmadı ki...”

“—Hoca sinirli! Şimdi ben yanına gittiğim zaman, kim bilir banane yapar?” diye titrer.

Allah-u Teâlâ Hazretleri gazaplı olduğu halde onun huzuruna varacak. Neden? Başkasının malını almak için yalan yere yemin etti.

Hem de nasıl yemin etti? (*Yemînî sabrin*) “Sabır yemini ile...”

Bu Araplarda, “Benim dediğim doğru çıkıncaya kadar beni bağlayın, ben orada durayım.” diye bir yemin tarzı. Yani kuvvetli bir yemin. Neden bu yalan yemini ediyor? Müslüman kardeşinin malını almak için bu yalan yemini ediyor. İmza

taklit edersin, yalancı şahit getirirsin, filancanın malını alırsın; al al, cehennemden ateş alıyorsun.

Diğer hadîs-i şerîf:¹¹

مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ مَصْبُورَةٍ بِاللَّهِ كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا
لَيَقْتَطِعَ بِهَا مَالَ أَخِيهِ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ

(حم. د. ك. عن عمران بن حصين)

RE. 417/7 (*Men halefe alâ yemînin masbûretin bi'llâhi, kâziben müteammiden, li-yaktaa bihâ mâle ahîhi, fe'lyetebevve' mak'adahû mine'n-nâr.*)

(*Men halefe alâ yemînin masbûretin*) Bu da yine bağlanıp da, “Sözüm yerine gelinceye kadar durmuş olayım ki” filan diye yemin etmek. Bir çeşit kuvvetli yemin...

(*Kâziben*) “Yalandan yemin ediyor. (*Müteammiden*) Kasten... (*Li-yaktaa bihâ mâle ehîhi*) Bunu müslüman kardeşinin malını koparmak için yapıyor. (*Fe'lyetebevve' mak'adehû mine'n-nâr*) Cehennemdeki oturacağı yere hazırlansın.”

Cehennemin katranları, irinleri, akrepleri, yılanları, çıyanları, dumanları, azapları, işkenceleri, zebanileri arasında yerine hazırlansın.

Aklı başında bir insanın, “İstemem öyle malı, aman aman ben helalini isterim.” demesi lazım!

¹¹ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.IX, s.54, no:2821; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.IV, s.441, no:19981; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XVIII, s.148, no:319; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.327, no:7802; İmran ibn-i Husayn RA'dan.

Ben öyle insan bilirim ki vefat etmiş, erkek kardeşi:

“—Abla! Senin çoluk çocuğun çok, sana şu usulle taksimat yapalım.” diyor.

“—Yok, ben Allah’ın emri neyse öyle taksimat isterim.” diyor.

“—Abla, çoluk çocuğun çok... Sana biraz daha fazla gelir lazım, böyle taksimat yapalım.”

“—Olmaz, az da olsa Allah’ın taksimini istiyorum. Sonunda azap getirecek malı alıp da ne yapayım.”

Ne yapar insan?

g. İnşâallah Diyerek Yemin Etmek

Yine yeminle ilgili bir hadîs-i şerîf. Bu da bir başka tarafına ışık tutuyor, başka tarafı aydınlatıyor:¹²

مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ فَاسْتَتْنَى، ثُمَّ أَتَى مَا حَلَفَ،
فَ لَا كَفَّارَةَ عَلَيْهِ

(حل. خط. كر. عن ابن عمر)

(Men halefe alâ yeminin fe’stesnâ, sümme etâ mâ halefe, felâ keffârete aleyhi)

(Men halefe alâ yeminin) “Kim yemin edilecek bir meselede yemin ederse... (Fe’stesnâ) Ama istisna ederse...”

¹² Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.III, s.257, no:3075; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.88, no:2483; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XLVI, s.452; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.VI, s.79; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

Istisna etmek; “inşaallah” diye işi Allah’ın meşiiyyetine bırakmak, demek. Yani, “Allah dilerse şöyle yapacağım.” demek.

(*Sümme etâ mâ halefe*) “Sonra o yemin ettiği ve yapmayacağım dediği şeyi yapmak durumuna gelirse; yemin etti ama yine yaparsa... (*Felâ keffârete aleyhi*) Ona kefarete gerekmez.”

Neden? “İnşaallah, Allah dilerse böyle yapacağım.” dedi, şarta bağladı, istisnası var. Onun için ona kefarete gerekmez.

h. Dine, İmana Yemin Etmek

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹³

مَنْ حَلَفَ بِالْأَمَانَةِ، فَلَيْسَ مِنَّا؛ وَمَنْ حَبَّبَ زَوْجَةَ
أَمْرِي أَوْ مَمْلُوكَهُ، فَلَيْسَ مِنَّا

(البیهقی عن بريدة)

(*Men halefe bi’l-emâneti, feleyse minnâ; ve men habbebe zevcete’mriin ev memlûkehû, feleyse minnâ*) “Kim emanete yemin ederse, bizden değildir. Kim kadını kocasına veyahut köleyi efendisine karşı kışkırtırsa, bizden değildir.”

Emanete yemin etmek ne demek?

Emanet, farzlar demek. “Farzlara yemin ederse...” mânasına gelir diye açıklamış, (*ey el-ferâiz*) diye izah etmişler. Bir de iman mânasına

¹³ Beyhakî, *Sünenü’l-Kübrâ*, c.X, s.30, no:19621; Tahâvî, *Müşkilü’l-Âsâr*, c.III, s.355, no:1145; Büreyde RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.XVI, s.689, no:46341; *Câmiü’l-Ehâdis*, c.XX, s.260, no:20331.

gelir demişler. Yani, “Dinime, imanıma and olsun.” demiş ve yemin etmiş gibi oluyor; “O bizden değildir.” diyor. Peygamber Efendimiz, “Böyle yemin etmeyin!” diye buyurmuş.

Peygamber Efendimiz, “Kim emanete yemin ederse, bizden değildir.” diyor, öyle etmememiz lazım!

Kim bir kocanın zevcesini, karısını, hatununu kışkırtır, fışkırtır, aleyhinde tahrik eder, aklını çeler, bozarsa... Veyahut köleyi efendisine karşı fesatlarsa, o da bizden değildir. Demek ki aile saadetini bozacak iş, kadının yanına girip, konuşup da kocasıyla arasını bozmak, çok kötü bir şey... Demek ki köyle efendisinin arasını bozmak da çok kötü bir şey...

Bunu neden yaparlar? Bunu bazen kadına göz koyar birisi, evlenmek için yapar. Ondan boşansın da, sonra ben alayım diye... Veyahut o köleyi o satsın da ben alayım diye... İşte böyle fasit fikirlerle yaparlar ama Peygamber Efendimiz diyor ki;

“—O bizden değildir.”

Haydi bakalım, Peygamber Efendimiz kovdu, nereye giderse gitsin.

i. Kur'an'a Yemin Etmek Câiz Değil

Yeminle ilgili diğer bir hadîs-i şerîf:¹⁴

¹⁴ Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.43, no:19683; Hasan-ı Basrî Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.690, no:46347; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XX, s.261, no:22063.

مَنْ حَلَفَ بِسُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ، فَعَلَيْهِ بِكُلِّ آيَةٍ
كَفَّارَةٌ؛ إِنْ شَاءَ بَرًّا، وَإِنْ شَاءَ فَجْرًا

(ق. عن مجاهد مرسلًا؛ الديلمي عن أبي هريرة)

RE. 417/10 (*Men halefe bi-sûretin mine'l-kur'âni, fealeyhi bi-küllü âyetin keffâretün, in şâe berre, ve in şâe fecere*)

(*Men halefe bi-sûretin mine'l-kur'âni*) “Kim Kur'an'dan bir sûre adına yemin ederse...”

“Yâsîn Sûresi'ne and olsun ki! Fâtiha Sûresi'ne and olsun ki!” filan gibi Kur'an'dan bir sûreye and içerse, yemin ederse; (*fealeyhi bi-küllü âyetin keffâretün*) onun her ayeti için bir kefaretilâzım gelir. (*In şâe berre, ve in şâe fecere*) İsterse yeminini tutsun, isterse tutmasın.”

Demek ki Kur'an'a yemin etmek yok. Peygamber Efendimiz;

“—Doğru da olsa, eğri de olsa kefaretilâzım gerekir.” diyor.

Demek ki öyle başka başka şeye yemin etmek, Kur'an'ı filankarıştırmak yok. Şiddetli bir yasak bu...

j. Çeşitli Yeminlerin Keffaretilâzımı

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁵

¹⁵ Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.65, no:19821; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XVI, s.707, no:46450; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XX, s.261, no:22062.

مَنْ حَلَفَ بِالْمَشْيِ، أَوْ بِالْهَدْيِ، أَوْ جَعَلَ مَالَهُ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَفِي الْمَسَاكِينِ، أَوْ فِي رِتَاجِ أَلِ كَعْبَةِ،
فَكَفَّارَتُهُ كَفَّارَةُ يَمِينٍ

(الديلمى عن عائشة)

RE. 417/11 (Men halefe bi'l-meşyi, ev bi'l-hedyi, ev ceale mâ lehû fî sebîli'llâhi ve fi'l-mesâkîni, ev fî ritâci'l-kâ'beti fekeffâretuhû keffâretü yeminin)

“Kim yürümeye yemin ederse; ‘Kâbe’ye şunları hediye edeceğim’ diye yemin ederse; ‘Malımı Allah yolunda sarf edeceğim’ diye yemin ederse veyahut ‘Miskinler yolunda sarf edeceğim’ diye yemin ederse...”

Burada ritâc demiş, şerhte riyah demiş, ibarede fark var. Bu ritâc daha esastır, diyor. Ritâci'l-Kâ'be, “Ben malımı Kâbe'nin imarına sarf edeceğim, ona tahsis edeceğim.” gibi bir mânaya geliyor.

Kim bu tarzlarda yemin ederse, (fekeffâretuhû keffâretü yeminin) yerine getiremeyeceği şeylere yemin ederse, yemin kefareti verir.”

Hepsini yapamayacak tabii, yapamayacağı şeyler söylenmiş oluyor. Peygamber Efendimiz, “Yeminini bozma kefareti verir.” buyurmuş.

k. Cenazeyi Taşımanın Mükâfatı

Son iki hadîs-i şerîf cenaze taşımakla ilgili...

Birisi Vasiletü'bnü Eskà RA'dan, diğeri de Enes ibn-i Malik RA'dan...

Peygamber SAS Efendimiz ilk hadîs-i şerîfte buyurmuş ki:¹⁶

مَنْ حَمَلَ بِجَوَانِبِ السَّرِيرِ الْأَرْبَعِ غُفِرَ لَهُ أَرْبَعُونَ كَبِيرَةً

(كر. عن واثلة)

RE. 417/12 (*Men hamele bi-cevânibi's-serîri'l-erbai, gufire lehû erbaûne kebîreten*)

(*Men hamele bi-cevânibi's-serîri'l-erbai*)

“Cenaze tabutunun dört bir tarafını kim taşırsa...”

Hani, (*Bismi'llâhi alâ milleti rasûli'llah*) deyip cenazenin bir tarafından başlıyoruz, arkaya geçiyoruz. Öbür tarafından başlıyoruz, arkaya geçiyoruz.

“Kim dört tarafından böyle cenazeyi taşırsa, (*gufire lehû erbaûne kebîreten*) Allah onun 40 büyük günahını affeder.”

(*Gufire lehû*) “Onun için affolunur, mağfiret olunur, (*erbaûne kebîreten*) kırk büyük günahı affolunur.” Diğer hadîs-i şerîfin ifadesi şöyle:¹⁷

¹⁶ İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXVII, s.81, no:3186; Vâsiletü'bnü Eska' RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.593, no:42338; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.276, no:22096.

¹⁷ İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.II, s.104; İbnü'l-Cevzî, *İtelü'l-Mütenâhiyye*, c.II, s.898, no:1499: Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.598, no:42366; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.279, no:22102.

مَنْ حَمَلَ قَوَائِمَ السَّرِيرِ الْأَرْبَعِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا،
حَطَّ اللَّهُ عَنْهُ أَرْبَعِينَ كَبِيرَةً

(ابن النجار عن أنس)

RE. 417/13 (*Men hamele kavâime's-serîri'l-erbaa îmânen va'htisâben, hattallâhu anhu erbaîne kebîreten*)

(*Men hamele kavâime's-serîri'l-erbaa*) “Tabutun dört ayağını kim taşırsa, (*îmânen va'htisâben*) Allah'a inanmış olarak ve sevabını Allah'tan bekleyerek... (*Hatta'llâhu anhu erbaîne kebîreten*) Allah onun 40 büyük günahını üzerinden siler, düşürür.”

Bu da neyi gösterir? Cenazelere karşı vazife yapmanın insana ne gibi sevaplar kazandıracığını gösterir.

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

23. 12. 1984 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

